

Ηρακλής Μήλλας (Βιογραφικό)

(2019.6)

Ο ΗΜ γεννήθηκε (1940) και μεγάλωσε στην Τουρκία. Από το 1971 ζει στην Αθήνα. Είναι κάτοχος διδακτορικού πολιτικής επιστήμης από το Πανεπιστήμιο της Άγκυρας (1998) με θέμα 'Η εικόνα του Έλληνα στην τουρκική λογοτεχνία - μια συγκριτική μελέτη για τον εθνικισμό και την ταυτότητα'. Η μεταπτυχιακή διατριβή του, με θέμα τις ιδεολογικές ζυμώσεις στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, εκδόθηκε στα τουρκικά όπως και το διδακτορικό του. Έχει επίσης πτυχίο πολιτικού μηχανικού από το Πανεπιστήμιο της Ροβερτείου της Κων/πόλης (1965). Είναι απόφοιτος γυμνασίου και λυκείου Αμερικανικού Κολεγίου Κων/πόλης.

Το 1968-1985 εργάστηκε ως πολιτικός μηχανικός σε διάφορες χώρες όπως Τουρκία, Ελλάδα, Μπαχρέιν, Κατάρ, Ινδονησία και Σαουδική Αραβία όπου ανέλαβε και διευθυντικές θέσεις στην δική του εργολαβική και μελετητική εταιρεία. Το 1990-1995 συνέβαλε στην ίδρυση του Τμήματος Νεοελληνικών στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας όπου και διδάξε ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία. Το 1999-2003 διδάξε τουρκική γλώσσα και λογοτεχνία και πολιτικά ρεύματα Τουρκίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και Μακεδονίας. Το 2004-2008 διδάξε τουρκική λογοτεχνία και πολιτική επιστήμη στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Τμήμα Τουρκικών κ.α. Γλωσσών). Το 2009-2010 διδάξε στα πανεπιστήμια Işık και Bilgi Κων/πόλης.

Πήρε μέρος στη διαμόρφωση του προγράμματος «Ελληνοτουρκικού Διαλόγου» (Turkish-Greek Civic Dialogue Project) που υποστηρίχτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002-2004). Στην περίοδο 2005-2012 συνεργάστηκε στο έργο του ΕΠΕΑΕΚ «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», με φορέα υλοποίησης το Πανεπιστήμιο Αθηνών, στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών μειονοτικών δημοτικών σχολείων της Θράκης μελών της μουσουλμανικής μειονότητας. Σε αυτό το πλαίσιο επιμελήθηκε και εξέδωσε ένα μειονοτικό σχολικό βιβλίο (*T*

ü

rk

ç

e

Kitab

I

m

I

z
–
Bat
I
Trakya
,
n
I
n
Edebiyat
I,
Gazete
ve
Dergi
Metinleri
,
2008)
.

Εξέδωσε διάφορα άρθρα (περίπου 50) σε διάφορα περιοδικά και σε συλλογικές εκδόσεις, στην Ελλάδα, Τουρκία, Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία με θέμα τα σχολικά βιβλία, τα εθνικά στερεότυπα στη λογοτεχνία και την ιστοριογραφία, όπως και θέματα μειονοτήτων. Πήρε μέρος σε πολλά διεθνή συνέδρια σε διάφορες χώρες, όπως Αγγλία, Ιρλανδία, Ελβετία, Σουηδία, ΗΠΑ, Γαλλία, Κροατία, Κύπρο, Ισπανία, Τουρκία και Ελλάδα.

Εξέδωσε δέκα βιβλία (στα ελληνικά, τουρκικά και αγγλικά) με θέμα την ιστορική και κοινωνική διάσταση των ελληνοτουρκικών σχέσεων όπως και περισσότερα από τριακόσια άρθρα σχετικά με το ίδιο θέμα σε διάφορες εφημερίδες της Ελλάδας και της Τουρκίας. Αρθρογράφησε τακτικά από το 2002 μέχρι το 2016 στην εφημερίδα Zaman (Κων/πολης) και από το 2009 στα περιοδικά Azinlıkca (Κομοτηνής) και Agos (Κων/πολης).

Μετέφρασε και εξέδωσε είκοσι βιβλία κυρίως ελλήνων και τούρκων ποιητών (όπως τα Άπαντα του Γ. Σεφέρη και Κ. Καβάφη) όπως και άλλες μεταφράσεις ιστορικών και πολιτικών κειμένων και βιβλίων. Συνεργάστηκε στη σύνταξη ενός ελληνοτουρκικού λεξικού σαράντα χιλιάδων λέξεων (1994).

Ορισμένα από τα βιβλία είναι: *Türk Romanında Öteki* (Ο Άλλος στο τουρκικό μυθιστόρημα), 2000. *Εικόνες*

Ελλήνων και Τούρκων - σχολικά βιβλία, ιστοριογραφία, λογοτεχνία και εθνικά στερεότυπα
, 2001.

Do

's

and

Don

'ts

for

Better

Greek

-Turkish

Relations

, (επίσης στα ελληνικά και τουρκικά), 2002.

Geçmişten Bugüne Yunanlılar (

Οι Έλληνες από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα),

2003.

The

Imagined

'Other

' as

National

Identity

– Greeks

& Turks

,
2004.

Çağdaş Yunan Edebiyatı (

Σύγχρονη

Ελληνική

Λογοτεχνία

)

2005.

Κατάλογος Κοινών Ελληνικών και Τουρκικών Λέξεων, Εκφράσεων και Παροιμιών, 2008.

Nations

and

Identities

– The

Case

of

Greeks

and

Turks

,
2016.

H

Νέα

Τουρκία

Εκ

των

Έσω

,

επιμ. 2019.

Ο «Αθώος» Εθνικισμός)

, επιμ. 2019.

Ο

Ευάγγελος Τσοτσόλης

, επιμ., 2019.

Ανήκομεν εις την Ανατολήν, 89%

Sideris, 2019. (προσεχώς). Το 2018 κυκλοφόρησε το μυθιστόρημά του

Ο Οικογενειακός Τάφος

.

Βραβεύτηκε με το Βραβείο Ειρήνης και Φιλίας Αμπντί Ιπεκτσι το 1992 και ομαδικά με το Greek-Turkish Forum το 2001, με το Βραβείο Διδώ Σωτηρίου της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων το 2004 και από την Τουρκική Εταιρεία Εκδοτών το 2005 με το Βραβείο Ελεύθερης Σκέψης και Έκφρασης. Το ντοκιμαντέρ του *Η Άλλη Κωμόπολη* (συμπαγωγή με Ν. Ντιντζ) πήρε το πρώτο βραβείο κοινού στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης (2011) και τις εξής διακρίσεις: Special award of the Turkish Film Festival in Boston in 2012; The Best Historical Documentary in Greek Film Fest in Chicago in 2012.

Είναι παντρεμένος, έχει δύο ενήλικους γιους και τέσσερα εγγόνια. Το 1962 υπήρξε πρωταθλητής Τουρκίας στα 100 μέτρα στίβου και το 2016 και 2019 Ελλάδα στα 100 μέτρα και στο άλμα εις ύψος αντίστοιχα, στην κατηγορία βετεράνων.

Βλ. επίσης ιστοσελίδα: www.herkulmillas.com/el.html .

(Τηλ. 210-9323768, κιν. 6977890484, E-mail: hmillas@yahoo.com)

*

'Sir, Why Do The Nationalists Think Like This?' «Κύριε, γιατί οι εθνικιστές σκέπτονται έτσι;»

By Hercules (Iraklis) Millas Hercules (Ηρακλής) Millas

(Donau – February 2007) (Donau - Φεβρουάριος 2007)

This article is written upon an invitation from 'Donau'. Αυτό το κείμενο προέκυψε ως ανταπόκριση στην πρόσκληση να γράψω στο περιοδικό Donau (Groningen) για την εμπειρία μου στην Τουρκία ως ένας Έλληνας. The editorial staff expressed their interest to make public my personal experience and that of my environment, that is to say the reactions of the Greeks and of the Turks. Οι συντάκτες ήταν ενήμεροι για τις μελέτες μου σχετικά με τον Άλλο και ήθελαν – μου είπαν – να μάθουν πώς και γιατί δεν ακολούθησα τον συνήθη μονόπλευρο δρόμο του εθνικισμού. Το αρχικό κείμενο είναι στα αγγλικά και η μετάφραση είναι δική μου.]

Εισαγωγή

In the conversations of my childhood, especially those with my father, communicating opinions about Turks was a painful topic. Τις συζητήσεις των νεανικών μου χρόνων σχετικά με τους Τούρκους και ιδιαίτερα εκείνες με τον πατέρα μου τις θυμάμαι με οδύνη. Μεγάλωσα ως πολίτης της Τουρκίας, μέσα σε μια ελληνική κωνσταντινουπολίτικη οικογένεια που αυτοπροσδιοριζόταν ως ρωμαϊκή. Η τουρκική κοινωνία μας ήξερε ως «Ρουμ». Ο πατέρας μου αναφερόταν γενικά και αφηρημένα σε αρνητικούς Τούρκους, υποστηρίζοντας ότι μας μισούν και μας φέρθηκαν και μας φέρονται άσκημα. Εγώ τότε του επισήμαινα τους Τούρκους φίλους συμμαθητές μου που και ο ίδιος συμπαθούσε και τους τούρκους γείτονές μας με τους οποίους είχαμε καλές σχέσεις. «Αντιφάσκεις» του έλεγα, «κάνεις ακριβώς αυτό που κατηγορείς.»

Ο πατέρας μου είχε γεννηθεί το 1900. Έζησε τους Βαλκανικούς Πολέμους, τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους όπου η Ελλάδα και η Τουρκία δεν είχαν πάρει μέρος στις ίδιες συμμαχίες και τον Ελληνο-Τουρκικό πόλεμο του 1919-1922. Έζησε τα χρόνια στο οποία ο εθνικισμός στην Ελλάδα και στην Τουρκία ήταν στο ζενίθ του. Είχε εκπαιδευτεί να σκέπτεται με τους όρους του εθνικισμού. Τον κατάλαβα μετά από χρόνια, όταν πλέον δεν ζούσε και εγώ είχα καταπιαστεί με μελέτες σχετικές με τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Τώρα πιστεύω ότι ο όρος «αντίφαση» δεν είναι αρκετός για να εξηγήσουμε τις σχετικές συμπεριφορές. Η ταυτότητα του πατέρα μου και οι πολιτικές του απόψεις ήταν αρκετά περίπλοκες για να μπορούν να ερμηνευτούν με μια μόνο λέξη.

Σε ένα άρθρο μου που κυκλοφόρησε το 2006, προσπάθησα να τεκμηριώσω ότι αυτοί που φέρουν μια εθνική ταυτότητα εκλαμβάνουν τον Άλλο (αυτόν που θεωρούν ότι ανήκει σε μια άλλη εθνότητα) σε δύο διαφορετικά επίπεδα. [1] Πρώτον ως αφηρημένο, φαντασιακό Άλλο, δηλαδή ως ένα στερεότυπο που έχει αρνητικά χαρακτηριστικά και δεύτερον, ως ένα πραγματικό Άλλο τον οποίον έχουν γνωρίσει και που τον εκλαμβάνουν περίπου όπως είναι, με τα προσωπικά θετικά και τα αρνητικά του χαρακτηριστικά. Ο Άλλος μπορεί να εκλαμβάνεται με αυτούς τους δύο διαφορετικούς τρόπους αλλά αυτό δεν βιώνεται ως μια αντίφαση. Τα δύο επίπεδα συνυπάρχουν.

Ορισμένοι συγγραφείς, π.χ., στα μυθιστορήματά τους απεικονίζουν τον Άλλο πάντα ως αρνητική προσωπικότητα (βίαιος, ύπουλος, κ.α.), αλλά στα απομνημονεύματά τους σχεδόν πάντα ως θετικό χαρακτήρα. [2] Δηλαδή είχαν γνωρίσει θετικούς ανθρώπους αλλά τους παρουσίαζαν ως αρνητικούς! Η κατασκευή και η εμπειρία δεν ταυτιζόταν: Όταν οι συγγραφείς αποφάσιζαν να παρουσιάσουν τον Άλλο δεν δίνουν προτεραιότητα στην δική τους εμπειρία αλλά παρουσιάζουν την «πραγματικότητα» με ένα αφηρημένο τρόπο, σύμφωνα με την ιδεολογία τους.

Αυτό ήταν ένα από τα αποτελέσματα που προέκυψε από την διπλωματική μου διατριβή σχετικά με τα τουρκικά και ελληνικά μυθιστορήματα και τον Άλλο. [3] Αισθανόμουν ικανοποιημένος με αυτήν την κατάληξη μέχρι την ημέρα που ένας φοιτητής μου απλά ρώτησε: ««Κύριε, γιατί οι εθνικιστές σκέπτονται έτσι;» Τότε συνειδητοποίησα ότι είχα μόνο περιγράψει την κατάσταση, δεν είχα εξηγήσει το φαινόμενο. Εγώ γιατί ήμουν διαφορετικός; Ήμουν όντως αρκετά επικριτικός απέναντι των τούρκων αλλά και των ελλήνων. Γιατί όμως μόνο εγώ και λίγοι άλλοι αποτελούσαμε μια μικρή ομάδα και όχι την πλειοψηφία; Δεν πιστεύω ότι έχω μια ξεκάθαρη απάντηση σε αυτήν την ερώτηση αλλά θα προσπαθήσω να αναφέρω μερικές καταστάσεις που υποψιάζομαι ότι μπορεί να «βοήθησαν» να γίνω πιο «αντι-εθνικιστής», πιο συμφιλιωτικός με τον Άλλο και κάπως απόμακρος από τις διχαστικές και απόλυτες εθνικές ταυτότητες.

Οι φίλοι των παιδικών χρόνων

Ήμουν μάλλον ένα άτακτο και ανυπάκουο παιδί. Θα πρέπει να υπήρχαν δύο λόγοι για αυτό: Μπορεί να ήμουν κάπως υπερκινητικός εκ γενετής ή οι γονείς μου είχαν χάσει το έλεγχο και δεν μπορούσαν να μου επιβληθούν. Το αποτέλεσμα ήταν ότι δεν μπορούσαν να με κρατήσουν στο σπίτι για να με «προστατέψουν» όπως έκαναν πολλές μικροαστικές οικογένειες της ρωμαϊκής ομογένειας. Ώρες πολλές κάθε μέρα έπαιζα στους δρόμους με τα παιδιά τις γειτονιάς μας: τους Τούρκους, τους Αρμένιους, τους Εβραίους, τους Λεβαντινούς (Καθολικούς) κ.α. Η Κων/πολη τότε ήταν ακόμη κοσμοπολίτικη. Έτσι, πολύ νωρίς όχι μόνο γνώρισα τον Άλλο αλλά αυτή η σχέση είχε και άλλα δύο αποτελέσματα.

Πρώτον, έμαθα πολύ νωρίς πολύ καλύτερα τουρκικά από πολλούς ρωμιούς συνομήλικούς μου. Όταν ξεκίνησα το δημοτικό τα τουρκικά μου ήταν αρκετά καλά, ενώ υπήρχαν παιδιά, και ειδικά τα κορίτσια που δεν ήξεραν καθόλου τουρκικά. Αυτό με εξασφάλισε κάποια αυτοπεποίθηση σε σχέση με τα άλλα παιδιά που βίωναν την πίεση μιας ξένης γλώσσας που απαιτούσε ο Άλλος. Δεύτερον, ένιωθα (κάπως) ίσος με τον Άλλο και όχι περιθωριοποιημένος και πολύ διαφορετικός από τον Άλλο, δηλαδή από τους Τούρκους. Για πολλά παιδιά της τάξης μου τα τουρκικά ήταν το πρόβλημα, και έμμεσα ο Άλλος.

Οι φίλοι της εφηβείας

Μετά το δημοτικό τα περισσότερα παιδιά της ρωμαϊκής ομογένειας συνέχιζαν την παιδεία τους στα ελληνικά γυμνάσια και λύκεια. Εγώ πήγα στην αμερικανική Ρωβέρτειο Σχολή (Robert College, γυμνάσιο, λύκειο και πανεπιστήμιο) όπου η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών ήταν Τούρκοι. Εκεί σύναψα φιλίες που συνεχίζουν μέχρι σήμερα.

Έβλεπα βέβαια ότι ορισμένοι συμμαθητές μου έκαναν διακρίσεις και με απέφευγαν. Τότε ένιωθα μειονοτικός - μέλος μιας μειονότητας. Αλλά υπήρχαν οι κολλητοί φίλοι που η ύπαρξη τους κάλυπτε την άχαρη κατάσταση. Υποψιάζομαι ότι αυτό το σχολείο έπαιξε και έναν άλλο θετικό ρόλο. Δεν υπήρξαν οι τούρκοι δάσκαλοι που ασκούσαν την «αποστολή» να νουθετήσουν τους Ρωμιούς στον «Τουρκισμό» όπως συχνά γινόταν στα μειονοτικά σχολεία. Δεν καταπιέστηκα εθνικά σε αυτόν τον τομέα. Μάλλον θα ήταν αυτά τα χρόνια που άρχισα να καταλαβαίνω ότι μέσα στα έθνη υπάρχουν κάθε είδους άνθρωποι.

Η μητέρα μου

Η μητέρα μου ήταν μια απλή νοικοκυρά, με σπουδές δημοτικού, απόλυτα αφιερωμένη στην οικογένεια και στην φροντίδα μου. Ήμουν μοναχοπαιδί και οι γονείς μου με φρόντιζαν ιδιαίτερω. Η επιλογή τους να πάω στην Ρωβέρτειο ήταν σωστή. Αποφοίτησα από ένα καλό πανεπιστήμιο και έμαθα αγγλικά. Θα πρέπει να υπήρξε μια επιρροή της μητέρας μου που την υποπτεύτηκα χρόνια μετά από τον θάνατό της. Με μεγάλωσαν όπως όλα τα παιδιά της ενορίας μας, ως Χριστιανό Ορθόδοξο αλλά η μητέρα μου πάντα έλεγε ότι όλες οι θρησκείες είναι το ίδιο καλές και κάποτε επισκεπτόταν και την καθολική εκκλησία που ήταν πολύ κοντά στο σπίτι μας στο Bomonti, την Notre Dame de Lourdes. Είχε πολύ καλές σχέσεις με την αρμένισα γειτόνισσά μας, την Madame Nivart. Η μητέρα μου μιλούσε πιο καλά τουρκικά από τον πατέρα μου. Τα γαλλικά της ήταν πολύ καλά και μιλούσε γαλλικά με τις δύο αδελφές της, κάτι που με εκνεύριζε επειδή πίστευα ότι σνομπάρουν. Αλλά έσφαλα. Λίγα χρόνια πριν πεθάνει η μητέρα μου, οι γονείς μου μου εκμυστηρεύτηκαν ότι η γιαγιά η οποία πέθανε στη γέννα της μητέρας μου, ήταν καθολική. Οι τρεις αδελφές για αυτό μιλούσαν γαλλικά. Τότε κατάλαβα και ορισμένες άλλες τάσεις της. Ήταν πιο «ευρωπαϊά» από τον πατέρα μου, π.χ., προτιμούσε της οπερέτες από τα μπουζούκια, δεν είχε τις εθνικές ευαισθησίες του πατέρα μου, και συμπεριφερόταν σαν να είχε την σοφία ότι όλοι οι άνθρωποι ήταν πιο σύνθετοι από ό,τι το εθνικό υπόδειγμα παρουσίαζε και που ακολουθούσε ο πατέρας μου. Νομίζω ότι θα πρέπει να έχω επηρεαστεί από τις συμπεριφορές της αν και μου φαινόταν κάπως «διαφορετική».

Η δράση μέσα στην αριστερά

Οι προαναφερόμενες επιδράσεις λειτούργησαν ασυνείδητα. Μάλλον χρειαζόμουν ένα θεωρητικό πλαίσιο για να δικαιολογήσω τις επιλογές μου και για να καθορήσω την θέση μου μέσα στην κοινωνία. Όταν στην δεκαετία του 1960 το Μαρξιστικό αριστερό ρεύμα συντάραξε την Τουρκία ήμουν είκοσι χρονών. Δραστηριοποιήθηκα στο φοιτητικό κίνημα και ως μέλος του νεοσύστατου Εργατικού Κόμματος (TIP). Υπήρξα ο μόνος Ρωμιός σε αυτό το κόμμα. Οι γονείς μου ανησυχούσαν για την πολιτική μου δράση ή δε ρωμαίικη κοινότητα δεν μπόρεσε να καταλάβει τι έκανα. Μέσα σε αυτό το κίνημα οι «σύντροφοί» μου μού φέρθηκαν ως ίσο, ως κάποιον από αυτούς. Ποτέ δεν ένοιωσα ως εθνικά μειονοτικός μέσα σε αυτόν τον «διεθνιστικό» αγώνα. Δεν μπορώ να ξέρω ποια ήταν τα πραγματικά αλλά ασυνείδητα κίνητρα που με ώθησαν σε αυτές τις επιλογές, αλλά η ιδέα ότι δεν ήταν απαραίτητο οι άνθρωποι να χαρακτηρίζονται πρωτίστως με βάση την εθνότητά τους με ενθουσίαζε. Χρειαζόμουν να πιστεύω και να ελπίζω σε μια τέτοια μελλοντική κοινωνία.

Η ιστορία της οικογένειάς μου χαρακτηρίζεται από δυστυχίες. Βιώσαμε τον άδικο Φόρο Περιουσίας του 1942, τα Σεπτεμβριανά του 1955 όπου το κατάστημα του πατέρα μου καταστράφηκε τελείως και μετά ζήσαμε μια πολύ κακή οικονομική κατάσταση και τελικά οι γονείς μου αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα με τις Απελάσεις του 1964 και να ξεκινήσουν την ζωή του από την αρχή σε μια προχωρημένη ηλικία. Εγώ παρέμεινα. Έπρεπε να τελειώσω τις σπουδές μου, αλλά δεν είχα και την πρόθεση να φύγω αν και οι πιέσεις κατά της μειονότητας συνέχιζαν.

Είχε διαβάσει σε ένα άρθρο κάποιου ανθρωπολόγου ότι υπάρχουν δύο κατηγορίες ανθρώπων: Αυτοί που μπορούν να ζήσουν σε ένα κόσμο αντιφάσεων και αυτοί που δεν μπορούν να ανεχτούν τις αντιφάσεις. Θα πρέπει να ανήκω στους δεύτερους. Έπρεπε ή να δεχτώ ότι οι Τούρκοι μας μισούν και να καταφύγω στον «Ελληνισμό» - αυτή ήταν η επιλογή πολλών Ρωμιών - ή να βρω μια άλλη εξήγηση που θα ερμήνευε και την ύπαρξη των τούρκων φίλων μου και τόσων άλλων που δεν εντάσσονταν στους «κακούς Τούρκους». Το σοσιαλιστικό υπόδειγμα ήταν μια λύση εφόσον ταξινομούν τον «Άλλο» και τους «Εμείς» με βάση την ταξική ιδεολογία και όχι την εθνοτική. Η δε παραδειγματικά θετική σχέση με τους τούρκους φίλους λειτούργησε σε δύο κατευθύνσεις. Από την μία η θετική σχέση ενδυνάμωσε τις ελπίδες και την πίστη μου για ένα κόσμο απόμακρο από τις εθνικιστικές αφηγήσεις, και από την άλλη η δική μου πίστη σε αυτούς ενίσχυσε τις αντίστοιχες τάσεις στους φίλους μου. Υπήρξα τυχερός. Έζησα ένα θετικό φαύλο κύκλο και τελικά επωφελήθηκα και οι δύο «πλευρές».

Other probable reasons Άλλοι πιθανοί λόγοι

The above 'explanations' may not be the really genuine ones but only a rationalization of my choices. Οι παραπάνω «εξηγήσεις» σχετικά με τις επιλογές μου μπορεί να μην είναι οι πραγματικές αλλά απλές δικαιολογίες. Μπορεί, σαν τον Rousseau, να ήθελα να είμαι «διαφορετικός» ή μπορεί να ήθελα να ζήσω μια ρομαντική περιπέτεια σε επικίνδυνες περιοχές. Or maybe I played the role of those naively good-willing persons who paid a heavy toll to help human beings - who never asked for help. Ή ίσως έπαιξα το ρόλο των ευεργετών που καταβάλλουν προσπάθειες να βοηθήσουν «αλλήλους» με ένα βαρύ τίμημα. Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου. Maybe I could not face some hard truths and tried conciliatory approaches avoiding challenging confrontations. Ίσως δεν μπόρεσα να αντιμετωπίσω κάποιες σκληρές αλήθειες και δοκίμασα συμφιλιωτικές προσεγγίσεις. The most probable is that at least all the above played a certain role. Το πιο πιθανό είναι ότι όλα αυτά έπαιξαν κάποιο ρόλο.

Can we draw conclusions? Μπορούμε να εξάγουμε συμπεράσματα;

When the time came to serve the army (obligatory of all Turkish citizens) I was deprived of my right to serve as an officer - all university graduates served with this capacity in those years. Όταν ήρθε η ώρα να υπηρετήσω στον στρατό (υποχρέωση όλων των Τούρκων πολιτών) είχα στερηθεί το δικαίωμά μου να υπηρετήσω ως αξιωματικός – δικαίωμα όλων των αποφοίτων πανεπιστημίου στα εν λόγω έτη. Στην πραγματικότητα ούτε καν θα «υπηρετούσα» αλλά θα συμμετείχα στην ομάδα στίβου του Στρατού επειδή ήμουν μέλος της τουρκικής εθνικής ομάδας και πρωταθλητής Τουρκίας στα 100 μέτρα.

However, I was sent instead to a distant regiment as a simple soldier where I served under especially hard conditions.

Αλλά την τελευταία στιγμή με έστειλαν στην απόμακρη Ανατολία ως απλό στρατιώτη όπου υπηρέτησα κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες.

This treatment is known in Turkey as serving as 'sakincali', meaning 'with reservations', and it has been often applied (with the hypocritical pretext of failing a test) against persons not trusted. Μετά από αυτήν την διχρονη εμπειρία αντιμετώπισα ένα άλλο πρόβλημα. Απολύθηκα από το διωλιστήριο όπου δούλευα ως μηχανικός επειδή είχα δύο «αμαρτίες»: Ήμουν αριστερός και μέλος μιας εθνικής μειονότητας. Μεταναστεύσαμε στην Ελλάδα επειδή είχαμε πλέον τον πρώτο μας γιο και δεν θέλαμε να αντιμετωπίσουμε νέα ρίσκα σε αυτήν την απρόβλεπτη κοινωνία.

However, I was not cut off from Turkey. Ωστόσο διατήρησα την επαφή μου με τους φίλους μου και μετά από πολλά I kept both my citizenship and my contacts. χρόνια επέστρεψα για

να διδάξω ελληνικά στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας και να αποκτήσω ένα πτυχίο διδακτορικού στην πολιτική επιστήμη. Δημοσίευσα πολλά από τα βιβλία μου και γράφω τακτικά σε τουρκικές εφημερίδες. Εκείνοι που γνωρίζουν την ιστορία μου ξέρουν γιατί έφυγα όπως και γιατί διατηρώ τις φιλικές επαφές μου.

Now I have many more Turkish friends than the old times, in addition to the many new Greek friends.

Τώρα έχω πολύ περισσότερους φίλους σε σχέση με το παρελθόν έχοντας αποκτήσει ένα κύκλο και στην Ελλάδα.

There are many people however, both in Turkey and Greece that could not explain why I am not like the majority of the Turks and the Greeks - but this is their problem.

Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, ωστόσο, τόσο στην Τουρκία όσο και στην Ελλάδα που δεν μπορούν να καταλάβουν γιατί δεν είμαι όπως και η πλειοψηφία των Τούρκων και των Ελλήνων - αλλά αυτό είναι δικό τους πρόβλημα!

Still however, I am not sure if I answered the question 'Why do the nationalists think like this?' Πάντως, δεν είμαι σίγουρος αν απάντησα ευθέως στην ερώτηση «Γιατί οι εθνικιστές

σκέπτονται έτσι;»

I have been asked other things too and I never gave a clear answer: Do you feel like a Greek or like a Tur

Συχνά δεν μπόρεσα να απαντήσω σε ορισμένες ερωτήσεις: «Νιώθεται σαν Έλληνας ή σαν Τούρκος;»

Quite often I have difficulty in answering because I have the feeling that they ask the wrong questions and they infer something I detest: they ask me to take part in their imagined ethnic controversy.

Πιστεύω ότι αυτές είναι λανθασμένες ερωτήσεις που εννοούν κάτι διαφορετικό από ότι δήθεν ρωτήθηκε: Ζητούν να πάρω μέρος σε μια εθνοτική αντιπαράθεση στην οποία δεν συμμετέχω.

I only know that the general categorization of 'the Turks' and 'the Greeks' has no meaning for me, but only of a citizenship.

Η γενική κατηγοριοποίηση των «Τούρκων» και των «Ελλήνων» δεν έχει νόημα εκτός της εθνικιστικής κοσμοθεωρίας. Εγώ δεν αποδίδω γενικά θετικά ή αρνητικά χαρακτηριστικά στα μέλη των εθνικών ομάδων. Τα έθνη αποτελούνται από κάθε είδους ανθρώπων.

We live in an age where, unfortunately, our perceptions and references are based on a nationalistic paradigm.

Ζούμε σε μια εποχή όπου, δυστυχώς, οι αντιλήψεις και οι αναφορές μας βασίζονται στο εθνικό υπόδειγμα (paradigm).

Whereas there are so many other 'identities' that can define the community of a person: age group, geography, religion, occupation, education, status, sex, ideology, hobby and so many others. Υπάρχουν τόσες άλλες «ταυτότητες» που μπορεί να καθορίσουν την «ομάδα» του ατόμου: η ηλικία, η γεωγραφία, η θρησκεία, το επάγγελμα, η παιδεία, το φύλο, η ιδεολογία, η κοινωνική τάξη, το χόμπι κ.α. I mentioned 'my friends' quite often in this article.

Ανέφερα «τους φίλους μου» πολύ συχνά σε αυτό το άρθρο.

It is not a coincidence.

Δεν είναι τυχαίο.

It is them with whom I associate myself mostly.

Με αυτούς θέλω να είμαι. Όταν

When I visit Istanbul it is them whom I want to see most; it is not the churches, the relatives, the old streets where I came of age, not even my school and the family grave.

επισκέπτομαι την Κωνσταντινούπολη αυτούς θέλω κυρίως να δω περισσότερο. Δεν είναι οι εκκλησίες, οι συγγενείς, οι παλιοί δρόμοι όπου έπαιζα παιδί, ούτε το σχολείο μου ή ο οικογενειακός μας τάφος. Είναι ο

The friends, irrespective of their ethnic identity, are what is alive in me and tied to me.

ι φίλοι, ανεξάρτητα από την εθνοτική τους ταυτότητα. Τα υπόλοιπα είναι μια νοσταλγία ενός φαντασιακού παρελθόντος. Οι εθνικιστές αλλιώς εκλαμβάνουν το περιβάλλον τους.

[1] H. Millas, "Tourkokratia: History and the Image of Turks in Greek Literature", [«Τουρκοκρατία: Ιστορία και η Εικόνα των Τούρκων στην Ελληνική Λογοτεχνία»], στο *South European Society and Politics*, Routledge, Τόμος 11, Number 1, Μάρτιος 2006.

[2] H. Millas, "The Image of Greeks in Turkish Literature: Fiction and Memoirs", [«Η Εικόνα του Έλληνα στην Τουρκική Λογοτεχνία: Μυθιστορήματα και Απομνημονεύματα»], στο *Oil on Fire?*, Studien zur Internationalen Schulbuchforschung, Schriftenreihe des Georg-Eckert-Instituts, Hanover: Verlag Hansche Buchhandlung, 1996.

[3] Βλ.: H. Μήλλας, Β) -Εικόνες Ελλήνων και Τούρκων - σχολικ βιβλία, ιστοριογραφία, λογοτεχνία και εθνικά στερεότυπα, (*Images of Greeks and Turks* - textbooks, historiography, literature and national stereotypes), Athens

:
Alexandria
, 2001.
Εικόνες Ελλήνων και Τούρκων – σχολικά βιβλία, ιστοριογραφία, λογοτεχνία και εθνικά στερεότυπα
, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2001.

*

Ομιλία του Ηρακλή Μήλλα στην εκδήλωση απονομής του βραβείου Διδώ Σωτηρίου της Εταιρείας Συγγραφέων – 10 Ιανουαρίου 2005.

Ευχαριστώ θερμά την Εταιρεία Συγγραφέων για την τιμή που μου έκανε και για τα καλά λόγια που ειπώθηκαν σήμερα εδώ.

Ευχαριστώ πολύ και τους παρευρισκόμενους για τον κόπο τους και την τιμή που μου έκαναν. Και τους προσωπικούς μου φίλους και την οικογένεια μου που με υποστήριξαν όλα αυτά χρόνια – μερικά δε ήταν και δύσκολα.

Η αποψινή εκδήλωση μου δίνει βέβαια μεγάλη χαρά. Θα έλεγα για αυτονόητους λόγους, όπως θα αισθανόταν κάθε θνητός που του αναγνωρίζεται η εργασία του. Ποιος δεν χαιρέται όταν βραβεύεται; Ενδεχομένως μόνο μερικοί σοφοί που δεν αποδίνουν σημασία στα επίγεια επειδή τα βλέπουν ως εφήμερα. Εγώ όμως δεν απολαμβάνω αυτήν την αγιορείτικη σοφία. Δίνω μια σχετική αξία στην παρούσα ζωή. Είναι ωραίο να μη βιώνουμε κάποιο τσουνάμι και η καθημερινότητα μας να λειτουργεί ομαλά για τους ανθρώπους... και για τα άλλα είδη θα έλεγα.

Αλλά χαίρομαι και για έναν πρόσθετο λόγο. Επειδή βραβεύτηκε αυτό το συγκεκριμένο βιβλίο μου, το Εικόνες Ελλήνων και Τούρκων. Αυτή η εργασία είχε αφετηρία μια δεινή εποχή. Η συγγραφή του ξεκίνησε το 1995 όταν οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις ήταν στο ναδίρ τους. Σ' αυτό το βιβλίο θέλησα να τονίσω όχι τόσο τα γεγονότα και τις καταστάσεις αλλά το πώς 'εμείς' εκλαμβάνουμε τον Άλλο και το περιβάλλον μας. Εδώ το 'εμείς' σημαίνει 'όλοι οι άνθρωποι' και δεν αναφέρομαι σε εθνικές περιχαράξεις. Εμείς σε αυτή την περίπτωση είναι και οι Έλληνες όπως και οι Τούρκοι (και άλλοι). Με το 'εκλαμβάνουμε' τονίζω την διάσταση που υπάρχει μεταξύ του να 'ξέρουμε' (να έχουμε μια αντικειμενική γνώμη) και του να 'έχουμε εικόνες και στερεότυπα'. Γι' αυτό και ο υπότιτλος του βιβλίου αναφέρει τα εθνικά στερεότυπα.

Η εργασία μου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν μια προσπάθεια αυτογνωσίας. Πώς φτάσαμε εδώ και πώς πιστεύουμε σε ορισμένες αλήθειες; Γιατί οι δικές μας διαφέρουν από τις αλήθειες του 'Άλλου'; Τι διαβάζουμε και πώς διαμορφώνουμε γνώμες, πεποιθήσεις και συνειδήσεις; Ποιος είναι αυτός ο έξω κόσμος που μας πλάθει έτσι όπως είμαστε; Και μετά πειθήνια πλέον πώς παλεύουμε με όλες μας τις δυνάμεις για να συντηρήσουμε αυτόν τον κόσμο μας; Πώς γινόμαστε θαυμαστές και υπηρέτες συγκυριών που μας διαπλάθουν;

Εγώ προσωπικά συχνά νιώθω την ανάγκη να ξέρω ποιες ήταν οι φωνές που εμφύτευσαν μέσα μου τα πιστεύω μου και τα μη-πιστεύω μου. Πρόσφατα αγόρασα ένα βιβλίο που είχα διαβάσει με πάθος όταν ήμουν δέκα-ένδεκα χρονών. Τον Γεροστάθη. Και μετά από χρόνια βρήκα μερικές από τις ρίζες μου. Όχι σε φαντασιακούς βιολογικούς προγόνους αλλά σε πνευματικούς. Και είδα ότι αυτοί οι πρόγονοι δεν είχαν βέβαια πάντα μια θετική συμβολή αλλά και μια αρνητική.

Για μένα η βράβευση αυτού του βιβλίου σημαίνει ότι ως κοινωνία είμαστε πλέον πιο ώριμοι και έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε τον Άλλο αλλά και τον εαυτό μας: με τις ατέλειες και τις αδυναμίες μας, με τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπά μας. Πριν από δέκα χρόνια, ταμπουρωμένοι στις τοπικές μας αλήθειες, η αυτοκριτική και η αυτογνωσία θα προκαλούσαν αντιδράσεις. Τώρα πλέον θέλουμε να ξέρουμε και τί υπάρχει στην ασυνείδητη πλευρά του εαυτού μας. Αυτός είναι ο επιπλέον λόγος που χαίρομαι γι' αυτήν την βράβευση.

Το βραβείο 'Διδώ Σωτηρίου' υποστηρίζει την επικοινωνία των λαών και την οικουμενικότητα των ιδεών, αναγνωρίζοντας βέβαια την διαφορετικότητα που παρουσιάζει η ανθρώπινη κοινωνία. Η θέσπιση αυτού του βραβείου και μόνο είναι μια απόδειξη ότι η Ελλάδα αλλάζει και αρχίζει να αποβάλλει την ξενοφοβία και την καχυποψία κατά του ξένου, του διαφορετικού, του Άλλου.

Η Εταιρεία Συγγραφέων που εμπνεύσθηκε να βραβεύσει αυτές τις αξίες παίζει ένα πρωτοποριακό ρόλο. Και για αυτήν τους την συμβολή επίσης τους ευχαριστώ.

Καλή χρονιά σε όλους σας.

*

Για ένα τόμο αφιερωμένο στο Ζωγράφειο Κων/πολης

Από Ηρακλή Μήλλα - 11.2014

Εγώ δεν υπήρξα μαθητής στο Ζωγράφειο. Μετά το δημοτικό (την αστική σχολή του Φερίκοϊ) πήγα στην Ροβέρτειο σχολή για τις σπουδές του γυμνασίου, λυκείου και πανεπιστημίου. Όταν αναλογίζομαι τι κέρδισα και τι έχασα από αυτήν την επιλογή των γονέων μου δυσκολεύομαι να καταλήξω σε σαφή συμπεράσματα. Τα ένδεκα χρόνια της Ροβερτείου μου εξασφάλισαν τα αγγλικά, τα καλά τουρκικά και τα εχέγγυα για μια επαγγελματική σταδιοδρομία. Αυτή η σχολή υπήρξε πάντα πιο εξωστρεφής – να πω κοσμοπολίτικη; - σε σχέση με τα υπόλοιπα σχολεία την Πόλης. Αυτά ήταν τα θετικά. Από την άλλη, συχνά αισθάνθηκα ότι σε κάτι υστερώ κάθε φορά που βρισκόμουν σε κάποιο «ρωμαίικο» περιβάλλον.

Οι Ζωγραφειώτες, π.χ., είχαν κοινά – αναμνήσεις, κωμικές ιστορίες, κουτσομπολιά - που περιόριζαν τη συμμετοχή μου στην δική τους σύναξη. Εγώ ένοιωθα, αν όχι ξένος, κάπως απόμακρος. Αλλά ήμουν σε απόσταση από τι; Δεν ήταν από την Ρωμιοσύνη, επειδή αυτήν την ταυτότητα δεν την επιλέγουμε αλλά μας την επιβάλλουν και μας την υπενθυμίζουν – καλώς ή κακώς! Οι ιστορίες της κοινότητάς μας και της οικογένειάς μου δεν επέτρεψαν ποτέ μια αμφισβήτηση για το τί ήμουν. Αλλά εγώ δεν είχα μνηθεί στις πρακτικές της κοινότητάς μου. Το Ζωγράφειο, αλλά και τα άλλα σχολεία μας της Πόλης δεν λειτούργησαν

μόνο ως αίθουσες διδασκαλίας αλλά και σαν κέντρα συντήρησης και αναπαραγωγής μιας ταυτότητας. Όχι η ταυτότητα, αλλά η βίωσή της υστέρησε στην δική μου περίπτωση. Αυτή η εμπειρία έμεινε για πάντα ατροφική σε μένα.

Τα μειονοτικά σχολεία στα οποία εγώ δεν πήγα έπαιξαν τον ρόλο τους έμμεσα. Εγώ επωφελήθηκα από τις παράπλευρες συνέπειες της ύπαρξης αυτών των σχολών! Θα ήμουν άλλος άνθρωπος σήμερα αν ποτέ δεν είχε υπάρξει αυτή η σχολή. Όπως και η Ρωμοσύνη θα είχε άλλη έννοια δίχως το Ζωγράφειο. Σχολές όπως αυτή δεν ανήκουν σε μια κοινότητα, είναι η ίδια η κοινότητα. Με αυτήν την έννοια συχνά αισθάνομαι ως μαθητής της που απουσίασε συχνά, μπορεί πιο συχνά από ότι θα επιδίωκε σήμερα αν του δινότανε μια δεύτερη ευκαιρία.

*